

AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ FEİLLƏRİN SİNTAKTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Giriş. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan dilində feillərin əsas sintaktik vəzifəsi - funksiyası cümlənin xəbəri olmaqdır. Burada bir məsələni diqqətdə saxlamalıyıq. Belə ki, feillər təsriflənən və təsriflənməyən feillər olmaqla, iki qrupa bölünür. Təsriflənən feillər cümlənin feili xəbəri, təsriflənməyən feillər (feili bağlama istisnadı) isə ismi xəbəri rolunda çıxış edir. Lakin feillərin sintaktik funksiyası bununla bitmir. Təsriflənməyən feillər digər cümlə üzvləri vəzifəsində də çıxış edir. Deməli, feili bağlama zərfliyin ifadə vasitəsi, feili sifət və məsdər isə isim və sifətin də xüsusiyyətlərini daşıdıya bildiyindən mübtədə, təyin, tamamlıq vəzifələrində çıxış edə bilər. Bu yazıda onlara ayrılıqda nəzər salaraq, nümunələrlə əsaslandırmağı məqsəduyğun hesab edirik.

Feilin təsriflənən formalarının funksionallığı. Qeyd olunduğu kimi, təsriflənən feillər cümlənin feili xəbəri olub, nə edir? nə etdi? nə edəcək? və s. kimi suallarının ayrı-ayrı şəxslər, zamanlar, şəkillər və məna növləri üzrə dəyişmiş formalarında funksionallaşır. Belə feillər adı çəkilən kateqoriyalar üzrə dəyişdiyinə görə daha çox predikatativlik yaratmış olur. Yəni feil xəbər rolunda bütün forma və məna xüsusiyyətləri ilə özünü göstərir.

Əmr formasında işlənən feillər heç bir zaman şəkilçisi, yaxud *idi*, *imiş* hissəciklərinin köməyi olmadan cümlənin xəbəri olur. Bu feillər yalnız ikinci şəxsin təkində olduqda sintaktik, qalan şəxslərdə isə morfoloji yolla ifadə olunur. Hərəkətin gələcək zamanda icrasını nəzərdə tutur: Varsa igidlərin meydana *gəlsin!* [10, s. 12]; Vallah, neçə dəfə istəmişəm ki, yazım *göndərim* qəzetlərə [11, s. 78]; Qızın, gəlininlə özün danış! [11, s. 127].

Xəbər forması ilə ifadə olunan xəbərlər daha geniş işlənmə imkanına malikdir. Bunlar həm sadə, həm mürəkkəb forma ilə ifadə oluna bilər. Sadə formada feil yalnız zaman və şəxs şəkilçisi qəbul edib cümlənin xəbəri olur. Mürəkkəb xəbərlər isə *idi* və *imiş* hissəciklərinin köməyi ilə formalaşır. Təkcə *-dt⁴* şəkilçisinin köməyi ilə yaranan keçmiş zamanlı feil *idi*, *imiş* köməkçi feillərlə işlənmir, çünki belə feillərin özünün şahidlik, bitkinlik məzmunu var: Bu zülmə tab edə bilmirəm [2, s. 13]; Əqrəbamızdır deyə sədrəzəmədən onun dərdinə baxılmasını xahiş edəcək idim [2, s. 113].

Arzu şəkli ilə ifadə olunan xəbərlər heç bir zaman şəkilçisi qəbul etmir, özlüyündə hərəkətin icrasının gələcəkdə arzu olunduğunu bildirir. Lakin belə feillər *idi*, *imiş* hissəcikləri ilə işləndikdə keçmiş zaman məzmunu qazanır. Belə xəbərlər bəzi hallarda özlərindən əvvəl *gərək*, *barı*, *təki*, *kaş* və s. kimi arzu ədatları ilə də işləne bilər: Çal, barı keçmişin xatirə ruhlanıb *yola düşək* [2, s. 199]; Qoca dayı, təki məni o üzə *keçirəsən* [6, s. 198]. Feilin arzu şəklində olduğu kimi, vacib şəkli ilə də ifadə olunan xəbərlər zaman şəkilçisi qəbul etmir, gələcək zaman məzmunu ifadə edir. *İdi*, *imiş* hissəcikləri ilə işləndikdə isə keçmiş zaman məzmunu daşıyır. Bu forma ilə ifadə olunmuş xəbərlərin inkarını həm *-ma²* inkar şəkilçisi, həm də *deyil* hissəciyi ilə düzəltmək mümkündür: Qadın içəri girəndə kişi *ayağa durmalıdır*, yer *göstərməlidir*, paltosunu *tutmalıdır* və sairə [11, s. 77]; Amma bu müharibə *olmalı idi* [12, s. 6]; *Qəhr olmalı*, *məhv olmalı* İblis! [4, s. 103].

Feilin lazım şəkli ilə ifadə olunmuş xəbərlər də zaman şəkilçisi qəbul etmədən gələcək zamanla bağlı hərəkətləri ifadə edir. *İdi*, *imiş* hissəcikləri ilə işləndikdə isə məzmunu keçmiş zamanla bağlanır. İnkarın formasını düzəltmək üçün yalnız *deyil* hissəciyindən istifadə olunur: Anam sazandar və lazımlı şeylərin hamısını mühəyya edib, toy bu günlərdə *başlanasıdır* [2, s. 52].

Feilin şərt şəkli ilə ifadə olunmuş sözlər isə digər feillərdən fərqli olaraq, müstəqil xəbər kimi çıxış edə bilmir, yalnız tabeli mürəkkəb cümlənin budaq cümləsində işləne bilər. Məzmununda isə gələcək zaman anlayışı var. *İdi*, *imiş* hissəcikləri ilə işləndikdə isə keçmiş zamanla bağlı hərəkət məzmunu ifadə edir: Əgər rus dili müəllimi öz kəndindən olsaydı, qoyub qaçardımı? [11, s. 47]; Əgər mənliliyini *sevməsə* insan, Onun bu dünyada mənası bir daş [9, s. 135]; Kərim *istəsə*, yalnız səni boşayandan sonra onun atası ola bilər [8, s. 324]. Bəzi dilçilik kitablarında feilin davam forması ilə ifadə olunmuş xəbərlərdən bəsh olunur. Belə feil formaları məsdər şəkilçisi və ismin yerlik hal şəkilçisi vasitəsilə düzəlir, zaman şəkilçisi qəbul etmədən hərəkətin indiki zamanda davam etdiyini bildirir. *İdi*, *imiş* hissəcikləri ilə işləndikdə isə hərəkətin keçmiş zamanda davam etdiyini bildirir: Türkiyənin səcdəgahı olan Ədirnə düşmənlərin kobud çarıqlarının altında *azılməkdedir* [2, s. 170]; Çatalcada əsgər qardaşlarınız axırıncı nəfəsədək düşmənlə *pəncələşməkdedirlər* [2, s. 171]; Anadoludan əsgərlərimiz hənüz gəlib *yetişməkdedir* [2, s. 174]; Bana *gülməkdesiniz* gərçi bu gün [4, s. 161].

Biz isə feilin davam şəklinin mövcudluğunu qəbul etmirik. Bizcə, bu sadəcə məsdərin isimləşməsi nəticəsində hal şəkilçisi ilə işlənmiş formasıdır. Zaman məzmunu ifadə etməsinə baxmayaraq, ayrıca şəkil kimi formalaşması üçün hər hansı morfoloji göstəriciyə, formal əlamətə malik deyil. Buna görə də, bu feillərin xüsusi şəkil kateqoriyası kimi qiymətləndirilməsini lüzumsuz hesab edirik.

Xəbər feilin ayrı-ayrı məna növləri ilə ifadə olunduqda öz məna xüsusiyyətlərini saxlayır. Həmçinin, cümlənin struktur cəhətdən quruluşuna müəyyən qədər təsir göstərir, predikatativlik münasibətlərini müəyyənləşdirməkdə yardımçı olur. Məlum növdə işlənən feillərlə ifadə olunan xəbərlər həm təsirli, həm təsirsiz olur. Məlum növdə olan təsirli xəbərlər həm vasitəli, həm vasitəsiz tamamlıq tələb edir. Məlum növdə olan təsirsiz feillər isə yalnız vasitəli tamamlıqla bağlı olur. Məchul növ feillərlə ifadə olunan xəbərlər təsirsizdir, buna görə də yalnız vasitəli tamamlıqla işlənilir. Qayıdış növ feillər də, əksərən, təsirsiz olduğundan vasitəli tamamlıqla işlənilir. İcbar növ feillərlə ifadə olunmuş xəbərlər isə vasitəli tamamlıqla işlənmir,

¹⁰⁹ Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent. Bakı Dövlət Universiteti

vasitəsiz tamamlıq tələb edir. Qarşılıq növ feillərlə ifadə olunan xəbərlər də vasitəli tamamlıqlarla işlənir. Belə xəbərlər hərəkətin subyektlə yanaşı, məntiqi subyektlə birgə icra edildiyini bildirir.

Feilin təsriflənməyən formalarının funksionallığı. *Məsdər.* *Məsdər* ikili xarakterə malik olub, həm feilin, həm də ismin xüsusiyyətini daşıyır. Buna görə də sintaktik imkanları olduqca genişdir. Təyindən başqa digər bütün cümlə üzvləri vəzifəsində çıxış edə bilər. *Məsdər* ismin xüsusiyyətinə malik olduğu üçün, bir növ isimləşərək şəxs-xəbərlilik şəkilçisi qəbul edir, cümlənin ismi xəbəri vəzifəsində çıxış edir. Digər ismi xəbərlərdən fərqli olaraq *məsdər* cəmlənə bilmir. Məsələn: *Odlu-odlu bildirdi ki, hər yerdə və hər zaman kişinin borcu qadına hörmət etməkdir, ona qulluq göstərməkdir* [11, s. 77]; *Xeyr, fikrim işləməkdir* [11, s. 99]; *Onların peşəsi mal oğurlayıb, qız qaçırtmaqdır* [6, s. 285]; *Kəndə gedənlərin birinci vəzifəsi hörmət, etibar qazanmaqdır* [8, s. 150]. Bəzən xəbər *məsdər* tərkibi ilə də ifadə oluna bilər: *Məqsədimiz Vətənə layiqli oğullar yetişdirməkdir!* - cümləsində *məsdər* ətrafına söz toplayaraq tərkib yaratmışdır. Qoşma ilə işlənmiş *məsdərlər* də cümlədə xəbər rolunda çıxış edə bilər. Məsələn, *Bu iş mənim üçün sanki su içmək kimidir!*

Məsdər hərəkətin adını bildirməklə isimlərə yaxınlaşır və cümlənin mübtədəsi vəzifəsində çıxış edir. *Məsdərlə* ifadə olunan mübtədələr quruluşca həm sadə, həm mürəkkəb olur. İnsan və məkan anlayışı bildirmədiyi üçün yalnız *nə?* sualına cavab verir: *Gülmək* insanın ömrünü uzadır; *Oxumaq* Şura hökumətində hamıya volnadır [8, s. 194]; *Gəldiyəvlə üz-üzə gəlmək* çətin idi [8, s. 245]; *Məsdər* cümlənin tamamlığı kimi də çıxış edir. Bu zaman o, ismin müxtəlif hal şəkilçilərini qəbul edir və *nə?* sualının hallar üzrə dəyişmiş formalarına cavab olur: *Oxumağı bilirsənmi?* [6, s. 108]; *Ancaq sözlərini danmaqdan utanır* [2, s. 263]; *Məmmədəğa Mirzoppa ilə dalaşmaqdan qorxmurdu* [3, s. 20]. *Məsdər* cümlənin səbəb və məqsəd zərfliyi olur. Belə ki, çıxışlıq halda işlənən *məsdər* və *məsdər* tərkibləri hərəkəti baş vermə səbəbini aydınlaşdırır: *Ağlamaqdan gözləri qıpqırmızı qızarmışdı. Axı buna zəhmət çəkmişəm, əlim qabar olub bel vurmaqdan* [6, s. 42];

Üçün, ötrü qoşmaları ilə işlənən *məsdər* və *məsdər* tərkibləri isə hərəkətin məqsədini bildirib cümlənin məqsəd zərfliyi rolunda çıxış edir: *Oxumaq üçün* rayondan Bakıya gəlmişdi; *Sanki xəlvət bir söz demək üçün* içəri otağa keçdi [6, s. 82]; *Gəldiyev Ağca xanımı xəcalətindən çıxmaq üçün* tələbələrə gələn güzəştli biletlərdən iki dəfə ayrır [6, s. 230]; *Kitab imzalatmaq üçün* bir dəstə kağız gətirmişdi [6, s. 233].

İlə qoşmalı *məsdərlərin bərabər* sözü ilə birləşməsi, çıxışlıq halda olan *məsdərlərin –sa (-sə)* şəkilçisi ilə işlənməsi nəticəsində qarşılıq-güzəşt zərfliləri formalaşır: *Min eşitməkdənsə*, bir görmək yaxşıdır; *Qardaşı oxumaqla bərabər*, həm də gecə növbəsində əcazı kimi çalışırdı; *Belə sualları qapıda, sinifdə danışmaqdan*sa, get təşkilatdan soruş səni başa salsınlar [6, s. 204]; *Belə qalmaqdansa* ölüm yaxşıdır [2, s. 59].

Qənaətimizcə, məsdər, müəyyən mənada, yer mənası ifadə edən zərflik kimi də çıxış edə bilər. Məsələn, *Bu gün-sabah oğlu oxumaqdan* qayıdacaqdı [6, s. 35] – cümləsində *məsdər* oğulun *oxumaq* üçün getdiyi yeri ifadə edir. Bu sözü rahatlıqla yer bildirən zərflər, yaxud isimlərlə əvəzləmək olar: *məktəbdən* qayıdacaqdı, *əkəndən* qayıdacaqdı, *oradan* qayıdacaqdı və s. *Feili sifət.* Həm feilin, həm sifətin morfoloji xüsusiyyətlərini daşıyan bu sözlərin əsas sintaktik vəzifəsi təyin olmaqdır. Belə sözlərin köklərində feilliliyə güclü meyil olur və əsasən, feili sifət tərkibi yaradır: *Sizin güldüyünüz* çoban torpağı, *Nizamilər, Füzulilər yetirmiş!* [9, s. 102]; *Hamının böyük maraqla gözlədiyi* film növbəti həftə kinoteatrlarda nümayiş olunacaq; *Yəni, deyirsən, başqa yerdən gələn* idarə müdirləri pis olur? [11, s. 45]; *Onun yazdığı* naməni sahibi öz zamana gətirmişik [12, s. 190]; *Rüzgar ancaq piydan qayırmış* şamları södürə bilər [2, s. 41]; *Şahnigar bəzəndirdiyi* gəlini qardaşı oğluna göstərdi [6, s. 86]. Bununla yanaşı, feili sifətlər mübtədə, tamamlıq, xəbər və zərflik vəzifəsində də çıxış edir.

Qeyd etdiyimiz kimi, feili sifətlər cümlənin mübtədəsi vəzifəsində çıxış edir. *Q.Kazımov* yazır ki, feili sifətlər feilin adyektiv forması kimi isimləşdikdən sonra cümlənin mübtədəsi olur [7, s. 106]. Məsələn, *Gələnlər* kəndin təbiətinə heyran olur. *O cümlədən feili sifət tərkibləri mürəkkəb mübtədənin* da ifadə vasitələrindən biridir: *Sağ olsun bizi yad edənlər!* *Budur insanı yaşadan, yaşayışı sevdiren, əyləndirən* [2, s. 198];

Feili sifət və feili sifət tərkibləri cümlənin həm sadə, həm də mürəkkəb xəbəri kimi çıxış edir: *And iç vicdanına ki, üç ay bundan əvvəl Moskvaya gedərkən gördüyün Gültəkin iki ay sonra gəlib gördüyündür* [2, s. 211]; *Sizi soruşan qarşıdakı masada əyləşəndir* və s. *Substantivləşdiyi zaman feili sifətlər cümlədə həm vasitəli, həm vasitəsiz tamamlıq rolunda çıxış edirlər.* Məsələn, *Nişançılar ortada sıraya duranları* yaylım atəşilə qurşuna düzərlər [4, s. 94]; *Əvət, siz qadınlar ayaqlarınıza qapananları* təhqir edərsiniz [4, s. 108]; *Yazıq gördüyünü yazır* də [2, s. 253].

-an² feili sifət şəkilçisi ilə düzələn sözlər *görmək* feili ilə birgə işləndikdə hərəkətin icrası zamanı subyektin vəziyyətini bildirir, cümlənin hal-vəziyyət zərfliyi vəzifəsində çıxış edir. Məsələn, *Onu neçə gündür yaman düşünən* görürəm; *Qanlı qiyamətlər* içində çarpışan gördüm [2, s. 147]; *Onu həmişə səhhətindən şikayət edən, boyun-başını tutub ufuldayan* görürsünüz [8, s. 119]. *Üçün, ötrü, görə* qoşmalarının birgə işləndiyi bir sıra feili sifətlər cümlənin səbəb zərfliyi kimi çıxış edə bilər: *Axşam düşdüyükdən* dəyirmanə gələn də olmadı [10, s. 120]. “-an², -dığım... şəkilçili feili sifət və feili sifət tərkibləri *zaman, vaxt* kimi sözlərlə, həmçinin, *tək, kimi* və s. kimi qoşmalarla işlənərək, feili və bəzən də ismi xəbərə aid olur” [1, s. 159]. Cümlənin zaman zərfliyi kimi çıxış edir. Məsələn, *Biz Bakıdan qayıdan zaman* hava artıq işıqlanmışdı. *Evvə çatan kimi* mütləq sizinlə əlaqə saxlayacağıq.

Feili bağlama. Feili bağlamalar ikili münasibətə malik olub həm feilin, həm də zərfin xüsusiyyətlərini daşıyır. Bu münasibət özünü feili bağlamaların sintaktik mövqeyində də biruzə verir. Bu sözlərin əsas sintaktik vəzifəsi cümlənin zərfliyi olmaqdır. Feili bağlama zərfliyin müxtəlif mənə növlərində işlənir. Feili bağlamalar və feili bağlama tərkibləri cümlənin tərz-i-hərəkət zərfliyi olub, hərəkətin icra formasını bildirir. Belə zərflilər, əsasən, *-ib⁴, -a², -madan², -arma²* şəkilçilərinin köməyiylə yaranır: *Uşaqlar gecəsini gündüzünə qatıb* var gücləri ilə çalışırdılar; *Fəhlələr qaranlıq qarışana qədər bellərini qaldırmadan* başaşağı işləyirdilər [6, s. 104]; *Hirsindən səsi xırıldaya-xırıldaya* dedi [3, s. 15]. Feili bağlama və yaratdığı

tərkiblər cümlənin hal-vəziyyət zərfliyi kimi də çıxış edir. Belə feili bağlamalar hal-vəziyyət bildirən feillərdən əmələ gəlir: O. *göz yaşlarını gizlədə bilməyərək* otağı tərək etdi; Hamı *gözünü zilləyib* diqqətlə ətrafdakılara tamaşa edirdi; Salatın çox fikirləşdi, çox düşündü və özünün də xəbəri olmadan yuxuya getdi [6, s. 37]. *-ınca⁴* şəkilçisi ilə yaranmış feili bağlamalarla ifadə olunan zərflilər bəzən müqayisə məzmununu ifadə edə bilər: Allah *səni mənə verincə*, bir qara daş verəydi; *Adamın adı çıxınca*, canı çıxsax yaxşıdır [13].

Feili bağlamalar və feili bağlama tərkibləri zaman zərflilərinin də ifadə vasitəsidir. Belə ki, *-anda²*, *-dıqda⁴*, *-kar²*, *-madan²* və s. şəkilçilər vasitəsilə yaranan feili bağlamalar cümlədə müxtəlif mənə çalarları əmələ gətirir, hərəkəti müxtəlif cəhətdən izah edirlər. Nümunələrə diqqət yetirək: *Onun ciddi baxışlarını görəndə* hamının canına qorxu düşür; *Sən buralardan gedəli* ev boş görünür; İki gün bundan əvvəl, *şəhərdən qayıdarkən*, *Kürün sahilində Mələyə rast gələndə* o heç nə fikirləşməmişdi [6, s. 20].

Feili bağlama və feili bağlama tərkibləri səbəb zərflilərinin əsas ifadə vasitələrindən biridir. Bu sözlər *-ib⁴*, *-dıqda⁴*, *-anda²*, *araq²* və s. şəkilçilərin köməyi ilə yaranır. Hərəkətin nə səbəbdən icra olunduğunu aydınlaşdırır: *Yaşlı adamın bu halını görəndə* tez yanına köməyə qaçdım. Şərt zərfliləri də feili bağlama və feili bağlama tərkibləri ilə ifadə oluna bilər. Bu zaman həmin sözlər mətnin, yaxud cümlənin məzmunundan asılı olaraq şərt məzmununu ifadə etmiş olur. Əsasən, *-ınca⁴*, *-məmiş²*, *-madan²* şəkilçiləri ilə düzəlmiş feili bağlamalar həmin vəzifədə işləyir. "Şərt zərfliyi, əsasən, xüsusiləşmiş tərkiblərlə ifadə olunduğundan heç bir suala cavab vermir" [1, s. 168]. Məsələn, *Mən zəngi vurmamış* qapını açma! *Atan evə gəlməyincə*, heç hara gedəsi deyilik. Bir sıra feili bağlama və feili bağlama tərkibləri cümlənin qarşılıq-güzəşt zərfliyi kimi də çıxış edir. Bunlar, əsasən, *-a-a²*, *-dıqca⁴*, *-ınca⁴*, *-araq²* şəkilçiləri ilə düzələn feili bağlamalardan ibarətdir. Bu zərflilər də konkret suala cavab vermir. Məsələn, *dərsin qala-qala* boş işlərlə məşğul olursan. *Qışın saxtasına əhəmiyyət verməyərək* yollarına davam etdilər.

Nəticə. Azərbaycan dilində feillər aparıcı rola malik olduğu kimi, cümlədə funksionallaşarkən də çox fəaldır. Buna görə də deyə bilərik ki, feillər cümlənin predikativ yükünü öz üzərinə götürərək, bütün cümlə üzvləri ilə sintaktik əlaqə yarada bilər. Bu da onu göstərir ki, cümlənin cümlə olmasında – predikativləşməsində feillərin payı daha çoxdur.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Abdullayev Ə., Seyidov Y., Həsənov A. Müasir Azərbaycan dili. IV hissə. Sintaksis. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 424 s.
2. Cəfər Cabbarlı. Əsərləri. Dörd cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 360 s.
3. Elçin. Seçilmiş əsərləri (10 cildə), 2-ci cild. ÇINAR-ÇAP müəssisəsinin nəşriyyatı, Bakı: 2005, 523 s.
4. Hüseyn Cavid. Əsərləri. Beş cildə. III cild. Bakı: Lider nəşriyyat, 2005, 304 s.
5. Xəlilov B. Azərbaycan dilində feil. Dərslük. Bakı: Adiloğlu, 2018, 224 s.
6. İsmayıl Şıxlı. Seçilmiş əsərləri. İki cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 400 s.
7. Kazımov Q.Ş. Müasir Azərbaycan dili. Sintaksis. Bakı: Təhsil, 2007, 496 s.
8. Mir Cəlal. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 384 s.
9. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri. Beş cildə. IV cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 400 s.
10. <http://ene.musiqi-dunya.az/dastan/koroglu.pdf> ("Koroğlu" dastanı)
11. <http://beylagan.cls.az/front/files/libraries/421/books/781037795.pdf>
12. <http://kitabxana.net/files/books/file/1265027966.pdf>
13. <https://www.sozler.im/q/C8JH/adamin-adi-cixinca-cani-cixsa-yaxsidir>

Açar sözlər: Azərbaycan dili, təsriflənən feillər, təsriflənməyən feillər, sintaktik vəzifə, funksionallıq, cümlə üzvü

Key words: Azerbaijani language, conjugate verbs, non-conjugate verbs, syntactic task, functionality, part of sentence

Ключевые слова: Азербайджанский язык, спрягаемые глаголы, неспрягаемые глаголы, синтаксическая задача, функциональность, часть предложения

Xülasə

Məqalədə feillərin cümlədəki rolundan və onun cümlədə necə funksionallaşdığından bəhs edilir. Göstərilir ki, feillərin şəxsə görə dəyişməsindən asılı olaraq cümlə daxilindəki vəzifələri də fərqlənir. Belə ki, təsriflənən feillər cümlənin feili xəbəri olduğu halda, təsriflənməyən feillər bu funksiyaya malik ola bilmir. Təsriflənməyən feillər cümlədəki mövqeyindən asılı olaraq cümlə üzvü kimi zərfliyin, tamamlıq və təyinin, hətta ismi xəbərin (feili bağlama istisnadı) ifadə vasitəsi ola bilər.

Синтаксические особенности глаголов в Азербайджанском языке

Резюме

В статье рассказывается о роли глаголов в предложении и о том, как они функционируют в предложении. Показано, что в зависимости от того, как глаголы меняются в зависимости от человека, их функции в предложении также различаются. Таким образом, в то время как описываемые глаголы являются глагольным сообщением предложения, неопишуемые глаголы не могут выполнять эту функцию. Неопишуемые глаголы в зависимости от их положения в предложении могут быть средством выражения наречия, дополнения и определения или даже существительного как члена предложения (глагольное соединение является исключением).

Syntactic features of verbs in the Azerbaijani language

Summary

The article describes the role of verbs in a sentence and how they function in a sentence. It is shown that depending on how verbs change depending on the person, their functions in the sentence also differ. Thus, while the described verbs are the verbal message of the sentence, the indescribable verbs cannot perform this function. Indescribable verbs, depending on their position in a sentence, can be a means of expressing an adverb, complement and definition, or even a noun as a member of a sentence (the verb compound is an exception).

RƏYÇİ: dos. E.Vəliyeva